

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ**

**ПРОГРАМА
НА МЕЖДУНАРОДНАТА НАУЧНА
КОНФЕРЕНЦИЯ „ПОЛСКАТА ЛИТЕРАТУРА И
ПСИХОАНАЛИЗАТА“**

15 ноември 2024 г.

НОВА КОНФЕРЕНТНА ЗАЛА,
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

Организатори:

гл. ас. д-р Кристиян Янев (СУ „Св. Климент Охридски“)

проф. дфн Маргрета Григорова (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“)

хон. ас. д-р Венеса Начева (СУ „Св. Климент Охридски“)

хон. ас. Недялко Желев (СУ „Св. Климент Охридски“)

Конференцията се организира по проект „Полската литература и психоанализата“ (с номер 80-10-112/16.4.2024 г.), финансиран от НИД на Факултета по славянски филологии към Софийски университет „Св. Климент Охридски“, и е подкрепена от Полския институт в София.

9:30–10:20 – Откриване на конференцията и премиера на тематичния брой на „Литературен вестник“, посветен на Карол Ижиковски.

С участието на проф. дфн Амелия Личева (декан на Факултета по славянски филологии), доц. д-р Ани Бурова (зам.-декан на ФСлФ и ръководител на катедра „Славянски литератури“), и Ивона Якушко-Дудка (първи съветник в Посолството на Република Полша и директор на Полския институт в София).

Пленарен доклад

10:20–11:00 – Лена Маньон (Университет в Лион): *Пратениците на Фройд. Културният трансфер на психоанализата в полските интелегентски среди преди Втората световна война*

(с превод на български език: Кристиян Янев, Явор Василев)

11:00–11:15: Въпроси и дискусия

11:15–11:30 – кафе-пауза

Първа секция

Модератор: Венеса Начева

11:30–11:50 – Маргрета Григорова (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“): *Хипноза и психотехника или за психологията на манипулацията при Болеслав Прус и Карол Ижиковски*

11:50–12:10 – Александър Христов (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, онлайн): *Ерос и Танатос в „De Profundis“ на Станислав Пишибиевски*

12:10–12:30 – Екатерина Георгиева (СУ „Св. Климент Охридски“): *Смъртта на Бога – меланхолията на Млада Полиша*

12:30–12:50 – Венеса Начева (СУ „Св. Климент Охридски“): *Игра на криеница с психоанализата в „Погледът“ на Стефан Грабински*

12:50–13:10 – дискусия

13:10–14:00 – обедна почивка

Втора секция

Модератор: Кристиян Янев

14:00–14:20 – Мая Ангелова (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“): *Ониричният разказ за травмата в творчеството на Тадеуш Конвицки като контрапункт на „трезвия“ социалистически наратив*

14:20–14:40 – Кристиян Янев (СУ „Св. Климент Охридски“): *Ерос и Танатос в романа „Ако бъдеш крал, ако бъдеш палач“ на Тадеуш Новак*

14:40–15:00 – Панайот Карагъзов (СУ „Св. Климент Охридски“, онлайн): *„Картотека“ на Тадеуш Ружевич като сън (и психотерапия)*

15:00–15:20 – дискусия

15:20–15:30 – кафе-пауза

Трета секция

Модератор: Маргрета Григорова

15:30–15:50 – Димитрина Хамзе (ПУ „Паисий Хилендарски“):
(Не)присъствието на бащата в живота на жената (върху
материал от творчеството на Олга Токарчук)

15:50–16:10 – Агнешка Мерник (Университет „Ян Кохановски“ в
Келце, онлайн): *Baśniowe obrazy jako spersonifikowane metafory*
psychologicznych procesów – „Słowik” Hansa Ch. Andersena i
„Zgubiona dusza” Olgi Tokarczuk

16:10–16:30 – Светлана Василева-Карагъзова (Канзаски
университет, онлайн): *Depression and Intergenerational Trauma in*
Olga Tokarczuk's short story “Marek Marek”

16:30–16:50 – дискусия

16:50–17:00 – кафе-пауза

Четвърта секция

Модератор: Недялко Желев

17:00–17:20 – Александра Тобияш (Институт за цивилизация и
култура, Люблина, онлайн): *Gdańsk/Danzig Borderland Discourse*
and Melancholia in Texts of Pawel Huelle and Stefan Chwin

17:20–17:40 – Недялко Желев (СУ „Св. Климент Охридски“):
Двойствеността на героя в романа „Морфин“ на Щепан
Твардох

17:40–18:00 – дискусия и закриване на конференцията

*Пратениците на Фройд. Културният трансфер на
психоанализата в полските интелегентски среди преди*

Втората световна война

Лена Маньон

(Университет в Лион)

В доклада ще представя най-важните тези от едноименната книга, която е публикувана на полски от изд. „Universitas“ (Краков, 2016) и в английски превод през 2023 г. от издателство „Sdvig Press“. Рефератът е замислен като въведение в историята на полската рецепция на психоанализата. Съгласно с концепцията за културен трансфер на Мишел Еспан и Михаел Вернер изследването на рецепцията на дадена теория в литературните текстове трябва да се предшества от рефлексия върху историческите и материалните условия за обмен на идеи и културни блага. Тоест, изследователят на трансфера приключва своята работа там, където я започва този, който проучва рецепцията *sensu stricto*: рецепцията означава, че културният трансфер трябва да се приеме за завършен.

В доклада си ще представя изводите от своите изследвания върху това по какъв път теорията на Фройд достига до полските творчески среди. Ще се концентрирам върху най-важните действащи лица в културния трансфер на психоанализата, първите полски ученици и сътрудници на Зигмунд Фройд и техните усилия за привнасянето на психоанализата в полската култура.

Emisariusze Freuda. Transfer kulturowy psychoanalizy do polskich sfer inteligenckich przed drugą wojną światową

Lena Magnone

(Collegium de Lyon)

W referacie przedstawię najważniejsze tezy książki pod tym samym tytułem, która ukazała się po polsku w Krakowie w 2016 roku nakładem wydawnictwa Universitas, a w angielskim tłumaczeniu w 2023 roku w oficynie Sdvig Press. Wystąpienie zostało pomyślane jako wprowadzenie do historii polskiej recepcji psychoanalizy. Zgodnie z koncepcją transferu kulturowego Michela Espagne'a i Michaela Wernera, badanie recepcji danej teorii w tekstach literackich musi zostać poprzedzone przez refleksję nad historycznymi i materialnymi warunkami krążenia idei i dóbr kulturowych. W rzeczy samej, badacz transferu kończy swoją pracę tam, gdzie zaczyna ją ten, kto poszukuje recepcji sensu stricto: recepcja oznacza, że transfer kulturowy uznać trzeba za dokonany.

W referacie przedstawię wyniki moich badań nad tym, jakimi drogami freudowska teoria docierała do polskich sfer twórczych. Skupię się na najważniejszych aktorach transferu kulturowego psychoanalizy, pierwszych polskich uczniach i współpracownikach Zygmunta Freuda, oraz ich wysiłkach w zaszczepleniu psychoanalizy w kulturze polskiej.

*Хипноза и психотехника или за психологията на манипулацията
при Болеслав Прус и Карол Ижиковски*

Маргрета Григорова

(Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“)

Настоящият текст се фокусира върху идеята за психологическите механизми на манипулация (индивидуална и масова) в творчеството на Болеслав Прус (1847–1912) и Карол Ижиковски (1873–1944), в контекста на времето, когато се заражда, формира и развива психоаналитичната теория на Фройд – от позитивизма към антипозитивистичния прелом. И Прус, и Ижиковски търсят в историко-генетичен план, от древността до съвременното, психологическите механизми на различни форми на манипулация. Повтарящият се при Прус мотив за хипнозата е стимулиран от творческия контакт с Юлиан Охорович (1850–1917). Северин Кушмерчик (1983) отбелязва, че Охорович се обучава във френската столица при Жан-Мартен Шарко, чийто ученик е и Фройд, и смята, че в творчеството на Прус могат да бъдат уловени първите стъпки на психоанализата. При Ижиковски, признат за пионер на психоанализата в Полша, се срещат теоретизации на различни форми на психотехника. Във възгледите на Прус и Ижиковски може да бъде ситуирано общо ядро – психология на манипулацията. Неслучайно и при двамата се откриват връзки с първите стъпки на психоанализата. Поставя се и въпросът за сензационно-сценичните форми на хипноза при Прус, за социално-политическите форми на психотехника при Ижиковски, за ролята на виденията и сънищата.

*Hypnosis and Psychotechnics or on the Psychology of Manipulation
in the Works of Bolesław Prus and Karol Irzykowski*

Margreta Grigorova

(University of Veliko Tarnovo St. Cyril and St. Methodius)

The paper focuses on the idea of the psychological mechanisms of (individual and mass) manipulation in the works of Bolesław Prus (1847–1912) and Karol Irzykowski (1873–1944), which are analyzed in the context of the period, when Freud’s psychoanalytic theory was conceptualized, formed and developed, and Polish culture went through the transition from Positivism to anti-positivist attitudes. Both Prus and Irzykowski search in historical-genetic terms, from ancient to modern times, the psychological mechanisms of various forms of manipulation. Prus’s recurring motif of hypnosis was stimulated by the creative contact with Julian Ochorowicz (1850–1917). Seweryn Kuśmerczyk (1983) notes that Ochorowicz studied in the French capital under Jean-Martin Charcot, whose student was also Freud, and believes that the first steps of psychoanalysis can be found in Prus’s work. Karol Irzykowski, who is considered a pioneer of psychoanalysis in Poland, theorizes various forms of psychotechnics. The paper argues that a common theme can be found in Prus’s and Irzykowski’s views, which is the psychology of manipulation. It is no coincidence that both authors are related to the first steps of psychoanalysis. The text explores questions about the sensational-stage forms of hypnosis in Prus’s work and the socio-political forms of psychotechnics in Irzykowski’s texts, as well as the role of visions and dreams.

Ерос и Танатос в „De Profundis“ на Станислав Пшибишевски

Александър Христов

(Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“)

Основната цел на доклада е да разгледа художествено изразените, тематично разгърнатите, сюжетно заявените, артикулираните чрез и през персонажите в „De Profundis“ на Станислав Пшибишевски проблемно-въпросни звена, чрез които се поставят на преден план различни съзнателни и несъзнателни принципи, които мотивират и/или доминират човека и неговото поведение. Акцентира се върху изразите на нагоните, склонностите към виталност и деструктивност, формите на „ерос“ и „танатос“ в произведението, тъй като те – в префункционализираните си вариации и поради насищането им с оглед на естетико-стилистичните особености на текста – влияят върху структурирането на събитийността, върху деятелите и техните черти, върху идейните пластове и внушенията, върху емоционалното въздействие.

Предпоставките за подобен прочит произтичат най-вече от влиянието, което Зигмунд Фройд има върху Станислав Пшибишевски (1868–1927), от подчертаното от писателя в неговата автобиография, от съчиненията му за душата, от досегашната рецепция на творбата.

Още повече, в „De Profundis“ се проявяват нееднократно не само взаимодействието на екстремални валенции на себеутвърдителното през удоволствието (Ерос) и саморазрушителното през желанието за прекратяване на

рестрикции (Танатос). Достига се и до изправяне пред стигми и табута, фабулира се разминаването между търсената личностна цялостност и пътя, по който тя може да бъде постигната. Отвъд парадоксалността и моралния колапс, сякаш рационалното е заличено поради неосъзнатост или по-скоро при абсолютно „освобождение на изтласкването“ (по Фройд). Изтласканото – или временно пренебрегнатото – заглушава разума, логиката, социално приемливото и се трансформира в контролираща сила, в подстрекател на инстинкти, пориви, действия, в екстатичен „надреден“ двигател на индивидуалността. В резултат и случващото се, и вършителите, и посланията изразяват и са изразени през и при спояването на ерос и танатос.

Eros and Thanatos in Stanisław Przybyszewski's "De Profundis"

Aleksander Hristov

(University of Veliko Tarnovo St. Cyril and St. Methodius)

The main purpose of the following article is to propose a way to examine the aesthetically expressed, thematically featured, plot-developed, articulated through the characters in Stanisław Przybyszewski's *De Profundis* units of problems/questions, through which various conscious and unconscious principles that motivate and/or dominate the person, and his behaviour are put in the foreground of the text.

Emphasis is placed on the expressions of drives, tendencies toward vitality and destructiveness, the forms of "Eros" and "Thanatos" in the work, as they – in their refunctionalized variations and due to their saturation, if we keep in my mind the stylistic features of the text – they influence the structuring of the events, the characters and their traits, the meaning of the text, the emotional impact.

The prerequisites for such a reading stem mostly from the influence that Sigmund Freud had on Stanisław Przybyszewski (1868–1927), from what the writer himself emphasized on in his autobiography, from his writings about the soul, and from the reception of the work.

Moreover, *De Profundis* repeatedly manifests the interaction between extreme valances of the self-affirming through please (the so-called "Eros") and the self-destructiveness through the desire to end restrictions ("Thanatos"), while also confronting stigmas and taboos, as it simultaneously represents the discrepancy that may occur

between the sought-after personal wholeness and the path by which it can be achieved. It is, beyond all the paradoxicality and moral collapses, as if the rationality has been obliterated due to unconsciousness, or rather in the absolute “release from repression” (Freud). What is repressed – or temporarily neglected – silences reason, logic, the socially acceptable and transforms it into a controlling force, an instigator of instincts, urges, actions, an ecstatic “superior” engine of individuality. As a result, the happenings, the characters, and the messages express and are expressed through the synthesis, a specific fusion of “Eros” and “Thanatos”.

Смъртта на Бога – меланхолията на Млада Полша

Екатерина Георгиева

(Софийски университет „Св. Климент Охридски“)

Цел на настоящия доклад е да представи меланхолията като една от реакциите спрямо смъртта на Бог в цикъла „Химни“ от Ян Каспрович (1860–1926). За дефиниране на понятието меланхолия и за проследяването му като процес в част от текстовете от „Химни“ е използвано есето на Зигмунд Фройд „Траур и меланхолия“. Процесът на меланхолията, а впоследствие и нейното преодоляване, е разгледан в „Моята вечерна песен“, „Свети Боже“ и „Юда“, като не е спазена оригиналната подредба, в която се намират текстовете в цикъла на Каспрович, а са подредени спрямо връзката им с процеса на меланхолията. „Моята вечерна песен“ описва идеал, който в последствие ще бъде изгубен и това ще бъде причината за меланхолията, която ще се развие в „Свети Боже“, за да бъде преживяна в „Юда“, като в края на химна Говорителят ще поднови връзката си с Бога.

The Death of God – Young Poland’s Melancholy

Ekaterina Georgieva

(Sofia University St. Kliment Ohridski)

This article aims to present melancholy as one of the effects of the death of God in *Hymns* by Jan Kasprowicz (1860–1926). The contribution follows Sigmund Freud’s essay “Mourning and Melancholia” in order to define the concept of melancholy and to trace its expression as a process. The process of succumbing to melancholy and eventually overcoming it is examined in “My Evening Song”, “Holy God, Holy and Mighty” and “Judas” not preserving their original arrangement in Kasprowicz’s *Hymns*, but ordered relative to their relationship with melancholy. “My Evening Song” expresses an ideal, which will subsequently be lost and become the cause of the melancholy which develops in “Holy God, Holy and Mighty”, in order to be overcome in “Judas” as at the end of the hymn the lyrical subject will renew his relationship with God.

Игра на криеница с психоанализата в „Погледът“ на Стефан

Грабински

Венеса Начева

(Софийски университет „Св. Климент Охридски“)

Статията изследва различните психоаналитични концепции, откриващи се в краткия разказ „Погледът“ на полския писател Стефан Грабински (1887–1936). Анализира както експлицитно проявените концепти като Едипов комплекс и агорафобия, така и имплицитно представените теории като желанието за нарушаване на табуто, действията на нагоните Ерос и Танатос, траура и др. Основните цели на анализа са извеждане на опозиции, върху които се гради повествованието (съзнавано-несъзнавано, явно-скрито, колективно-индивидуално, външно-вътрешно), и изследване на тяхното значение за смисъла на творбата. Тезата, която статията прави опит да защити, е идеята, че директно отречените в текста препратки към отделни концепции от психоанализата не трябва да бъдат приети за изцяло истинни, а е необходимо да бъдат разглеждани като съзнаваната част от споменатите дихотомии.

*A Game of Hide-and-Seek with the Psychoanalysis in Stefan
Grabiński's short story "The Glance"*

Venesa Nacheva

(Sofia University St. Kliment Ohridski)

The paper explores various psychoanalytic concepts found in the short story "The Glance" by the Polish writer Stefan Grabiński (1887–1936). The text analyzes both explicitly manifested concepts such as the Oedipus complex and the agoraphobia, as well as implicitly presented theories such as breaking the taboo, the actions of the Eros and Thanatos drives, the mourning, etc. The main aim of analysis is to bring out oppositions on which the narrative is built (conscious-unconscious, overt-hidden, collective-individual, external-internal) and to study their significance for the meaning of the work. The article defends the thesis that the references to certain concepts of psychoanalysis, which are directly denied in the text, should not be taken as entirely true, but should be seen as the conscious part of the said dichotomies.

*Ониричният разказ за травмата в творчеството на Тадеуш
Конвицки като контрапункт на „трезвия“ соцреалистически
наратив*

Мая Ангелова

(Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“)

Чрез съпоставка на художествени текстове и на нефикционални фрагменти (дневници, интервюта и анкети) на магьосника на прозата Тадеуш Конвицки (1926–2015) ще бъдат представени конкретни аспекти на проблема за историческата травма на поколението, родено между двете световни войни. Акцентът върху ониричния разказ, като фигура на контрапункта в съвременния роман, ще бъде проследен не само в художествените наративи, а и като един от водещите принципи на лиризация на киноразказите в авторските филми на Конвицки.

*The Oneiric Narrative about Trauma in the Tadeusz Konwicki's
Works as a Counterpoint of the „Sober” Socialist Realism Narrative*

Maya Angelova

(University of Veliko Tarnovo St. Cyril and St. Methodius)

Through a comparison of fictional texts and non-fictional fragments (such as diaries, interviews and surveys) of the prolific prosaist Tadeusz Konwicki (1926–2015), the paper will highlight specific aspects of the problem of the historical trauma of the generation born between the two world wars. The emphasis on the oneiric narrative, as a figure of counterpoint in the contemporary novel, will be traced not only in fiction narratives, but also as one of the leading principles of lyricization in Konwicki's film narratives.

Ерос и Танатос в романа „Ако бъдеш крал, ако бъдеш палач“ на

Тадеуш Новак

Кристиян Янев

(Софийски университет „Св. Климент Охридски“)

Предмет на настоящия доклад е романът „Ако бъдеш крал, ако бъдеш палач“ (1968) на Тадеуш Новак (1930–1991), традиционно определян като селска проза, но причисляван и към поетиката на магическия реализъм (М. Бонк); четен през символиката си (А. Мажец, А. Смолинска), ониричната образност (А. Шукалска) и митизацията на времето и пространството (Б. Каневска, Д. Шивор). Анализът се фокусира върху главния герой на романа – Пьотр. Той е „чужд в най-дълбок екзистенциален смисъл“ (С. Хвин) и амбивалентно белязан както от близостта си до смъртта, така и от позиционирането си в идиличното пространство, в което животът е най-важната ценност. Докладът защитава тезата, че напрежението в личността на персонажа е резултат от сблъсъка между нагона към живота (Ерос) и нагона към смъртта (Танатос), олицетворени от двойката „крал“ – „палач“. Екзистенциалният опит на героя, натрупан по време на войната и нацистката окупация, води до страдание, самотност, мъчителни кошмари, привидения и угризения на съвестта. Сред защитните механизми на Аза се открояват раздвоението на Пьотр, което се манифестира в образите на маската и двойника, от една страна, както и в създаването на нов живот, имащо за цел да утвърди „Ероса“ и да върне героя към общността след неговото символично ритуално пречистване, от друга.

Eros and Thanatos in Tadeusz Nowak's Novel "When You Are a King, When You Are an Executioner"

Kristiyan Yanev

(Sofia University St. Kliment Ohridski)

The paper presents an analysis of Tadeusz Nowak's novel *When You are a King, When You Are an Executioner* (1968), which is traditionally described as peasant prose, but also related to the poetics of magical realism (M. Bąk), analyzed through its symbolism (A. Marzec, A. Smolińska), oneiric imagery (A. Szukalska), and the mythization of time and space (B. Kaniewska, D. Siwor). The contribution focuses on the novel's protagonist, Piotr. He is "Other in the most existential sense" (S. Chwin) and ambivalently marked by both his closeness to death and his positioning in the idyllic space, where life is of the utmost value. I argue that the tension the protagonist feels is a result of the clash between the life and death drives (Eros and Thanatos), which in the novel are personified by the opposition between the *king* and the *executioner*. The protagonist's existential experience during the war and the Nazi occupation leads to suffering, alienation, tormenting and haunting nightmares, as well as remorse and a guilty conscience. Piotr's mechanisms of defense include, on the one hand, splitting of the Ego, which manifests in the motif of the mask and the doppelgänger, and, on the other hand, the creation of new life, which aims to affirm the Eros and bring the protagonist back to his collective after the symbolic ritual purification.

„Картотека“ на Тадеуш Ружевич като сън (и психотерапия)

Панайот Карагъзов

(Софийски университет „Св. Климент Охридски“)

Докладът застъпва тезата, че драмата „Картотека“ (1959/60) на Тадеуш Ружевич (1921–2014) може да се разглежда като сън, в който за по-малко от два часа, без да напуска леглото си, Героя(т) на пиесата се превъплъщава в няколко възрастови и професионални идентичности, сменя множество имена и преминава през отдалечени едно от друго време-пространства.

Съновидението на Героя се анализира като колаж от образи, изразяващи: лично съзнаваното, лично несъзнаваното и колективно несъзнаваното, които се преплитат. В хода на драматичното действие Героя(т) влиза в диалог с героите от своя сън. Произнасяните от Героя и неговите неканени посетители реплики представляват явното съдържание на съня. Премълчаното в текста и изтласкването му в латентното съдържание на съня се обяснява със защитните функции на Аза, използващ механизма на „цензурата на съня“ за предпазване на личността от вътрешни конфликти и външни заплахи. Тези потиснати мисли са отворени за интерпретация от читателя и/или зрителя (в условната роля на психотерапевт) въз основа на биографията на Ружевич и контекста на 50-те години на XX век. Хорът на тримата старци наподобява Свръхза на Героя, като някои от фразите на старците са не само абсурдистко пародиране на съвременността, но също така и своеобразен морален коректив на постъпките на Героя.

*Tadeusz Różewicz's "The Card Index" as a Dream (and
Psychotherapy)*

Panayot Karagyozev

(Sofia University St. Kliment Ohridski)

The paper argues that Tadeusz Różewicz's play *The Card Index* (1959/1960) can be interpreted as a dream sequence. In under two hours, the Protagonist (named Hero)—without ever leaving his bed—embodies multiple identities across various ages and professions, adopts numerous names, and traverses distant locations and time periods.

The Protagonist's dream is examined as a collage of images that reflect layers of the personal conscious, personal unconscious, and collective unconscious, all intricately woven together. Throughout the play, the Protagonist engages in dialogue with various characters from his dream. These exchanges with his uninvited guests represent the dream's manifest content. The unspoken elements in the text, along with the repressed content in the dream's latent material, can be understood through the Ego's defense mechanisms, which employ censorship to shield the individual from internal conflicts and external threats. These repressed thoughts are open to interpretation by the reader or spectator—who acts as a psychotherapist—drawing on Różewicz's biography and the sociopolitical context of the 1950s for insight. Furthermore, the Chorus of the three old men symbolizes the Protagonist's Superego. Some of their lines not only serve as an absurdist parody of contemporary discourse but also act as a moral corrective to the Protagonist's actions.

*(Не)присъствието на бащата в живота на жената (върху
материал от творчеството на Олга Токарчук)*

Димитрина Хамзе

(Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“)

Ролята на бащата в живота на жената (дъщерята) е от особено важно значение за нейния екзистенциален път и житейските ѝ избори. Тази роля е доста сложна и противоречива. Обикновено е подценявана, поради наложилото се убеждение, че бащата е нужен преди всичко на сина, тъй като дъщерите се възпитават най-вече от майките. Физическото присъствие на бащата често се равнява на неговото психическо отсъствие, или пък на пагубното му влияние върху живота на дъщерята.

Целта на изследването е да се анализират последиците от присъствието или отсъствието на бащината фигура с нейните възпитателни стратегии в психичното пространство на жената въз основа на някои произведения на Олга Токарчук (р. 1962).

(Nie)obecność ojca w życiu kobiety (na materiale z utworów Olgi Tokarczuk)

Dimitrina Hamze

(Plovdiv University Paisii Hilendarski)

Rola ojca w życiu kobiety jest szczególnie ważna, ale dość skomplikowana i sprzeczna. Zwykle się jej podważa, gdyż utarło się przekonanie, że ojciec jest potrzebny przede wszystkim synowi, córki natomiast wychowują wyłącznie matki. Fizyczna obecność ojca często równa się jego faktycznej nieobecności psychicznej albo szkodliwej, zgubnej wręcz „obecności”, która wyciska czasami fatalne piętno na całym życiu kobiety (córki).

Celem badania jest analiza konsekwencji psychicznych u kobiet, płynących z różnych strategii wychowawczych ojca na podstawie pewnych utworów Olgi Tokarczuk (ur. 1962).

*Приказните образи като персонифицирани метафори на
психологическите процеси – „Славейт“ на Ханс Кристиан*

Андерсен и „Изгубената душа“ на Олга Токарчук

Агнешка Мерник

(Университет „Ян Кохановски“ в Келце)

Анализът на текстовете на Андерсен и Токарчук подсказва, че митът е основа на литературата (Н. Фрай), който произтича от най-съкровения психологически нужди на човека (К. Г. Юнг). От векове хората използват за изразяване на вътрешния си опит символи, метафори, ритуали и инициационни обреди, които са репрезентация на архетипи, прамодели на поведение, мислене, изживяване. Архетипите транспонират съдържанието на емоционалните преживявания, създават въображението и представите. Тези големи теми инициират дълбоки преживявания, които са ключова част от колективното въображение.

Baśniowe obrazy jako spersonifikowane metafory psychologicznych procesów – „Słowik” Hansa Ch. Andersena i „Zgubiona dusza”

Olgi Tokarczuk

Agnieszka Miernik

(Uniwersytet im. Jana Kochanowskiego w Kielcach)

Kierunek rozważań nad tekstami Andersena i Tokarczuk wskazuje, iż mit jest rdzeniem literatury (N. Frye) wywodzącym się z najgłębszych potrzeb psychologicznych człowieka (C. G. Jung). Do wyrażenia wewnętrznych doświadczeń ludzkość od wieków używała symboli, metafor, rytuałów, obrzędów inicjacyjnych będących reprezentacją archetypów, prawzorców zachowania myślenia, odczuwania. Archetypy transponują ładunek przeżyć emocjonalnych, tworząc wyobrażenia i wizje. Owe wielkie tematy inicjują wielkie przeżycia będące częścią składową kolektywnych wyobrażeń.

Депресия и междупоколенческа травма в разказа на Олга

Токарчук „Марек Марек“

Светлана Василева-Карагъзова

(Канзаски университет)

Докладът предлага текстуален анализ на разказа на Олга Токарчук „Марек Марек“ от сборника „Дом дневен, дом нощен“. В основата на този разказ и на целия сборник стои фигурата на Другия, чрез която Токарчук кани читателите да изследват вътрешния живот на онези, които се чувстват изолирани или отчуждени. Като бивш психотерапевт, тя е наясно, че болестта и болката са колкото лични, толкова и обществени явления, и че оздравяването не може да се случи във враждебна среда. Затова тя си поставя задачата да демистифицира страданията на възприеманите от обществото като Други и да насърчи емпатия към техните преживявания.

Основният аргумент на доклада е, че в „Марек Марек“ Токарчук използва трагичната история на полския поет, писател и есеист Едвард Стахура (1937–1979), който страда от клинична депресия и завършва живота си със самоубийство, за да създаде нюансирана и емоционално въздействаща картина на психичното заболяване. Разказвайки историята от гледната точка на главния герой, Марек, авторката успява да пресъздаде както характерологията на външното поведение, така и на вътрешното ментално и емоционално състояние на човек, страдащ от депресия и алкохолна зависимост.

В свое интервю Токарчук отбелязва: „всяко психическо разстройство е реакция на нещо.“ За Марек това „нещо“ е травматичното му детство, белязано от самота и физическо насилие. Съвпадащите имена на Марек и неговия баща-насилник подсказват наследственост на травмата. През тази призма самоубийството на Марек надхвърля простото отчаяние; то се превръща в символичен акт, насочен към прекъсване на цикъла на семейната патология – трагичен, но осъзнат избор да бъде спряно страданието, предавано от поколение на поколение.

Depression and Intergenerational Trauma in Olga Tokarczuk's short story "Marek Marek"

Svetlana Vassileva-Karagyozeva
(University of Kansas)

The paper presents a close textual analysis of Olga Tokarczuk's short story "Marek Marek" from her collection *House of Day, House of Night*. Central to this story, and the collection as a whole, is Tokarczuk's exploration of the "Other"—a recurring motif that allows readers to delve into the complex inner lives of those who experience alienation. As a former psychotherapist, she is aware that illness and suffering are as personal as they are social phenomena, and that healing cannot occur in a hostile environment. Thus, she takes on the task of demystifying the struggles of those marked as "Other" and fostering empathy for their experiences.

I argue that in "Marek Marek" Tokarczuk draws upon the life of Polish poet, writer, and essayist Edward Stachura (1937–1979)—who suffered from clinical depression and died by suicide—to create a nuanced and poignant depiction of mental illness. By narrating the story from the perspective of the main protagonist, Marek, she adeptly captures both the outward actions and the deep internal struggles of a person dealing with depression and alcohol addiction.

As Tokarczuk reflects in one of her interviews, "every mental disturbance is a reaction to something." For Marek, that "something" is his traumatic childhood, marked by loneliness and physical violence. The shared name between Marek and his abusive father hints at an intergenerational transmission of trauma. Viewed through this

lens, Marek's eventual suicide transcends mere despair; it becomes a symbolic act aimed at severing the cycle of family pathology—a tragic yet intentional choice to halt the suffering that has been passed down through generations.

*Дискурсът на пограничието около Гданск/Данциг и
меланхолията в текстовете на Павел Хюле и Стефан Хвин*

Александра Тобияш

(Институт за цивилизация и култура, Любляна)

Целта на доклада е да разгледа „меланхолията на пограничния дискурс“, която има определени фрейдистки аспекти (Дариуш Скурчевски), според нейното изобразяване в литературата на гданските писатели (Павел Хюле, Стефан Хвин, Гюнтер Грас). Тъй като Скурчевски прилага аналитичната концепция за „постколониална меланхолия“ към източните и югоизточните територии на бившата Полско-литовска жечпосполита (Кресите, сега Литва, Беларус, Украйна), се появява въпросът доколко тази категория може да дефинира дискурса на северозападното пограничие, чисто мултикултурно наследство (немци, поляци, кашуби) започва да бъде изследвано и проблематизирано в литературата след няколко десетилетия мълчание.

Както Тереса Халиковска-Смит посочва по отношение на комунистическия период, „докато официалната версия на историята настоява върху хомогенността, когато се занимава с миналото на региона, който в продължение на векове е оспорвано полско-немско пограничие, авторите от младото поколение се опитват да предефинират културната идентичност на своята родина, преоткривайки нейното мултикултурно минало“. Миналото, извикано в настоящето, отеква с липса и загуба, засилва носталгията. Тъй като пограничната носталгия означава

„копнеж на част от населението по фрагмент от загубената представа за себе си“ (Скурчески), акцентът в доклада ще бъде поставен върху межкултурните срещи, които позволяват на Аза да намери своето отражение в Другия, което ще подпомогне процесите на идентификация. Ще се фокусирам върху текстове на Павел Хюле (1957–2023) и Стефан Хвин (р. 1949), които ще анализирам през перспективата на „пограничната меланхолия“ (по Скурчевски).

Gdańsk/Danzig Borderland Discourse and Melancholia in Texts of

Paweł Huelle and Stefan Chwin

Aleksandra Tobiasz

(Institute of Civilisation and Culture, Ljubljana)

The aim of the contribution is to shed some light on “the melancholia of the borderlands discourse” which reveals some Freudian aspects (Dariusz Skórczewski) as expressed in the literature of the Gdansk school of writers (Paweł Huelle, Stefan Chwin, Günter Grass). Whereas Skórczewski applied the analytical concept of “postcolonial melancholia” to the former Polish-Lithuanian Commonwealth’s eastern and southeastern territories (Kresy, now Lithuania, Belarus, and Ukraine), the question arises whether the same category could define the discourse of another northwestern borderland which multicultural legacy (Germans, Poles and Kashubians), after several decades of silence during the communist times has been recently explored and problematized in literature.

As Teresa Halikowska-Smith remarked with reference to the communist period, “while the official version of history insisted on homogeneity when dealing with the past of the region which for centuries was a contested Polish-German borderland, writers of the younger generation have engaged in redefining the cultural identity of their homeland by rediscovering its multicultural past.” This past as evoked in the present reverberates with absence, loss and intensifies nostalgia. Given that the borderland melancholia means “the longing of a portion of the population for part of its lost self-image” (Skórczewski), the emphasis will be put on the intercultural

encounters enabling the self to find its reflection in the other which thus nourish processes of identity. I will focus on the texts of Paweł Huelle (1957–2023) and Stefan Chwin (b. 1949) which I will try to analyse through the lens of “borderlands-based melancholia” (Skórczewski).

Двойствеността на героя в романа „Морфин“ на Шчепан

Твардох

Недялко Желев

(Софийски университет „Св. Климент Охридски“)

Докладът се фокусира върху романа „Морфин“ (2012) на Шчепан Твардох (р. 1979), като има за цел да представи свързаните със (себе)идентификацията проблеми на главния герой. През първите дни от Втората световна война персонажът от полско-немски произход е поставен пред ключовия избор на коя страна да застане, като националното себеопределяне е пряко свързано със семейните му корени. Неяснотата около избора и пречките пред вземането му ще бъдат разгледани през трудовете на Ото Ранк, свързани с травмата от раждането, двойствеността и връзката и екзистенциалната терапия. При опита да се установи първоизточникът на несигурността и незнанието ще бъде разгледан и Едиповият комплекс, като се обърне внимание върху фигурата на доминиращата майка и отсъстващия баща.

The Protagonist's Duality in Szczepan Twardoch's novel "Morphine"

Nedyalko Zhelev

(Sofia University St. Kliment Ohridski)

The paper focuses on the novel *Morphine* (2012) by Szczepan Twardoch (b. 1979) and aims to present the (self)identification problems which the protagonist is facing. During the first days of World War II the character of Polish-German origin has to make a choice regarding his self-determination which is directly connected to his family roots. His lack of certainty and the obstacles he faces will be analyzed through the ideas of Otto Rank about the trauma of birth, the duality and relationship and existential therapy. In order to establish the original source of uncertainty the paper will also draw from the concept of Oedipus complex, focusing on the figure of dominating mother and absent father.

